

Sygn. akt XVII AmC 5088/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Iwaszko

Protokolant: praktykant Grzegorz Szpak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 stycznia 2014 r. w Warszawie sprawy

z powództwa Stowarzyszenia (...) w P.

przeciwko (...) sp. z o.o. w W.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

1. uznaje za niedozwolone i zakazuje pozwanemu (...) sp. z o.o. w W. wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

"W przypadku opóźnienia w oddaniu sprzętu (...) Uczestnik zostanie obciążony kosztami wypożyczenia sprzętu w wysokości 500 zł netto";

2. zasądza od pozwanego (...) sp. z o.o. w W. na rzecz powoda Stowarzyszenia (...) w P. kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

3. nakazuje pobrać od pozwanego (...) sp. z o.o. w W.. kwotę 600 (sześćset) złotych na rzecz Skarbu Państwa - Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie, tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu, od której powód był zwolniony;

4. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego (...) sp. z o.o. w W..

SSO Anna Iwaszko

sygn. akt *XVII AmC 5088/12*

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 6 czerwca 2012 roku powód – Stowarzyszenie (...) w P. – domagało się uznania za niedozwolone i zakazania wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia o treści:

"W przypadku opóźnienia w oddaniu sprzętu (...) Uczestnik zostanie obciążony kosztami wypożyczenia sprzętu w wysokości 500 zł netto",

zawartego w pkt. 6 wzorca umowy zatytułowanego "Regulamin Konkursu „Przetestuj (...) i wygraj aparat", którym posługuje się pozwany – (...) Sp. z o.o. w W.. Nadto wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

W ocenie powoda wskazane postanowienie wzorca umowy stanowi niedozwoloną klauzulę, gdyż jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów. Wypełniałoby tym hipotezę art. 385[1] § 1 kc, zgodnie z którym niedozwolonymi są postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, niezgodnione z nim indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy

– z wyłączeniem postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Pozwany domagał się umorzenia postępowania, względnie odrzucenia pozwu oraz wniósł o zasądzenie kosztów procesu. Wniósł także o połączenie spraw toczących się między stronami przed tutejszym Sądem, zarejestrowanych w repertorium AmC pod numerami od 4313/12 do 4315/12 oraz od 5084/12 do 5092/12. Uzasadniając swoje stanowisko strona pozwana podniosła, iż w rejestrze prowadzonym przez Prezesa UOKiK znajdują się klauzule równoważne do tych inkryminowanych pozwem.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której w dniach od 4 kwietnia 2012 roku do 28 maja 2012 roku zorganizował konkurs. Jego zasady zostały określone w regulaminie zawierającym zapis, do którego odwołuje się żądanie pozwu, tj.:

"W przypadku opóźnienia w oddaniu sprzętu (...) Uczestnik zostanie obciążony kosztami wypożyczenia sprzętu w wysokości 500 zł netto".

Konkurs skierowany był do osób fizycznych, posiadających polskie obywatelstwo, które ukończyły 18 lat i posiadają pełną zdolność do czynności prawnych (pkt. II.2 wzorca). Warunkiem uczestnictwa w konkursie było wypełnienie formularza zgłoszeniowego oraz podanie wyjaśnień, w jakich warunkach zamierza się testować aparat (pkt. III.2.1 wzorca), wyrażenie zgody na przetwarzanie i ujawnienie swoich danych osobowych (pkt. III.4.2 i pkt. III.4.3 wzorca). Konkurs polegał na wykonaniu zdjęć zgodnie z wymogami konkursu (pkt. III.2.1 wzorca). Nagrodą w konkursie była możliwość bezpłatnego wypożyczenia aparatu cyfrowego (...) (pkt. I.4 wzorca), natomiast nagrodą główną sam aparat fotograficzny (pkt. I.5 wzorca).

Powyższy stan faktyczny był między stronami bezsporny. Pozwany nie zaprzeczył prawdziwości wzorca, ani treści kwestionowanego pozwem zapisu. Art. 230 kpc stanowi, że gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Za podstawę ustalenia stanu faktycznego Sąd przyjął zatem wzajemnie niekwestionowane twierdzenia stron kierując się zasadą wyrażoną w art. 230 kpc.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Pozew zasługiwał na uwzględnienie.

Odnosząc się do zarzutu pozwanego, iż tożsamy zapis znajduje się już w rejestrze klauzul niedozwolonych, wskazać należy co następuje. Przytoczona w odpowiedzi na pozew klauzula zarejestrowana pod numerem 3241 o treści: „10 zł opłata za opóźnienie w zwrocie wyposażenia dodatkowego liczona za każdy dzień” nie kreuje identycznej normy prawnej jak skarżona klauzula. Odnosi się ona bowiem do zastrzeżenia kary umownej w wysokości 10 zł na wypadek niezwrócenia przedsięwzięcia w terminie wyposażenia dodatkowego, czy urzędzenia abonenckiego liczona za każdy dzień zwłoki. W niniejszym postępowaniu mamy do czynienia z karą umowną w z góry zastrzeżonej wysokości, nakładanej jednorazowo na konsumenta. Ta sama argumentacja znajduje zastosowanie do drugiej cytowanej w odpowiedzi na pozew klauzuli zarejestrowanej pod numerem 3242. Sąd nie znalazł zatem podstaw do umorzenia postępowania bądź odrzucenia pozwu.

Przechodząc do oceny postanowień wzorca pod kątem ich niedozwolonego charakteru, wskazać należy, co następuje. Stosownie do treści art. 385[1] §1 kc, aby dane postanowienie umowne mogło być uznane za niedozwolone, musi ono spełniać cztery przesłanki tj.: (I) postanowienie nie zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem, (II) ukształtowane przez postanowienie prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami, (III) powyższe prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta oraz (IV) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron.

Przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia nie może w tej sprawie mieć znaczenia wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umownego. Sąd nie bada w niniejszym postępowaniu konkretnych stosunków istniejących pomiędzy kontrahentami, ale wzorzec i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy pozwanym a potencjalnym konsumentem. Nie ma zatem znaczenia, czy jakaś konkretna umowa była między stronami negocjowana ani nawet czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany przy zawieraniu jakiejkolwiek konkretnej umowy. Kontrola ta ma bowiem charakter oceny ex ante i obejmuje wzorzec, nie zaś konkretną umowę. Istotny jest zatem fakt, że pozwany wprowadził oceniany wzorzec do obrotu poprzez wystąpienie z ofertą zawarcia umowy z wykorzystaniem go.

Dla zastosowania omawianego przepisu przesłanki II (sprzeczność z dobrymi obyczajami) i III (rażące naruszenie interesów konsumenta) muszą zachodzić równocześnie. Z reguły rażące naruszenie interesu konsumenta jest naruszeniem dobrych obyczajów, ale nie zawsze zachowanie sprzeczne z dobrymi obyczajami rażąco narusza ten interes.

Poprzez dobre obyczaje rozumiemy pewien powtarzalny wzorzec zachowań, który jest aprobowany przez daną społeczność lub grupę. Są to pozaprawne normy postępowania, którymi przedsiębiorcy winni się kierować. Ich treści nie da się określić w sposób wyczerpujący, ponieważ kształtowane są przez ludzkie postawy uwarunkowane zarówno przyjmowanymi wartościami moralnymi, jak i celami ekonomicznymi i związanymi z tym praktykami życia gospodarczego. Wszystkie one podlegają zmianom w ślad za zmieniającymi się ideologiami politycznymi i społeczno – gospodarczymi oraz przewartościowaniami moralnymi. W szczególności zaś, dobre obyczaje to normy postępowania polecające nienadużywanie w stosunku do słabszego uczestnika obrotu posiadanej przewagi ekonomicznej.

W niniejszej sprawie dobrym obyczajem jest, by przedsiębiorca nie wykorzystywał swej uprzywilejowanej pozycji kontraktowej, będącej rezultatem stosowania przez niego jednostronnie ustalonego wzorca umowy, który następnie staje się częścią umowy. Oczekiwany jest także, by pozwany przedsiębiorca nie przenosił na konsumenta ryzyka związanego z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, które w kontekście niniejszej sprawy wiąże się z uprawnieniem do nałożenia na konsumenta kary umownej w przypadku braku zwrotu sprzętu w wyznaczonym przez przedsiębiorcę czasie. Poprzez zastosowanie kwestionowanego zapisu może dojść do sytuacji, gdy konsument z przyczyn od siebie niezależnych i niezawinionych nie odda aparatu fotograficznego, a mimo to zostanie naliczona mu kara umowna, w dodatku w wygórowanej, określonej z góry wysokości. Nie może zatem zyskać aprobaty praktyka stosowana przez przedsiębiorcę przewidująca taką możliwość.

W zakresie oceny stopnia naruszenia interesów konsumentów Sąd tutejszy podziela opinię Sądu Apelacyjnego w Warszawie (wyrok z dnia 27 czerwca 2006 roku, sygn. akt VI ACa 1505/05), że naruszenie interesów konsumenta, aby było rażące, musi być doniosłe czy też znaczące. Natomiast interesy konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny, chociażby niewymierny. Zaliczyć tu można również dyskomfort konsumenta, spowodowany takimi okolicznościami jak strata czasu, naruszenie prywatności, niedogodności organizacyjne, wprowadzenie w błąd oraz inne uciążliwości, jakie mogłyby powstać na skutek wprowadzenia do zawartej umowy ocenianego postanowienia. Przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy groźących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą (np. renomowana firma), bądź to z konsumentem (np. seniorzy, dzieci). Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres groźących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności.

Konieczne jest również ustalenie, jak wyglądałyby prawa i obowiązki konsumenta w sytuacji braku analizowanej klauzuli (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2007 roku, sygn. akt III SK 21/06 oraz z dnia 11 października 2007 roku, sygn. akt III SK 9/07). Jeżeli przepisy ogólne stawiają konsumenta w lepszej sytuacji niż postanowienia proponowanej umowy, to w zasadzie postanowienia te należy uznać za niedozwolone. Odstępstwo od tej zasady możliwe jest tylko, o ile zmiana jest uzasadniona specyfiką wzajemnych świadczeń lub jest kompensowana innymi postanowieniami wzorca.

Analizując kwestionowane postanowienie należy uznać, iż stanowi ono niedozwolone postanowienie umowne w myśl art. 385[1] § 1 kc. W ocenie Sądu zastrzeżenie zryczałtowanych stawek kar umownych, mających wyrównywać szkody, jakie może ponieść pozwany w związku z bezprawnym korzystaniem przez odbiorcę z udostępnionego mu urządzenia nie zasługuje na aprobatę. W pierwszej kolejności należy wskazać, iż zastrzeżenie kary za każdy przypadek opóźnienia w zwrocie nieuszkodzonego sprzętu może powodować uzyskiwanie przez pozwanego kosztem konsumenta nieuzasadnionych korzyści. Należy też mieć na uwadze okoliczność, że nie tylko stawka kary umownej jest wygórowana i może znacznie przewyższać wartość korzyści, jakie mógłby uzyskać pozwany z tego urządzenia, ale także została określona w zryczałtowanej wysokości, co może nie odpowiadać faktycznie poniesionym przez przedsiębiorcę stratom. Podobne stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 maja 2007 roku (sygn. akt I CSK 484/06).

Tymczasem wskazać należy, iż w przypadku poniesienia szkody pozwany dysponuje środkami prawnymi, aby uzyskać jej wyrównanie. Ponadto, postanowienie tej treści reguluje sytuację konsumenta w sposób mniej korzystny niż przewidziany w powszechnie obowiązującym art. 491 kc, zgodnie z którym w przypadku zwłoki dłużnika w spełnieniu świadczenia wierzyciel winien go wezwać do jego spełnienia.

Ponadto zastrzeżenie kary umownej tylko na wypadek nienależytego wykonania umowy przez konsumenta, przy braku podobnego zastrzeżenia na wypadek nienależytego wykonania umowy w zakresie dostarczenia przedmiotowego sprzętu w terminie przez przedsiębiorcę winno być uznane za niedozwolone w świetle art. 385[3] pkt 16 kc.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 385[1] § 1 kc, Sąd uznał postanowienie wzorca umowy za niedozwolone, zaś na podstawie art. 479[42] § 1 kpc zakazał jego wykorzystywania w obrocie z udziałem konsumentów.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt strony pozwanej zarządzono na podstawie art. 479[44] kpc.

O kosztach postępowania orzeczono w oparciu o art. 98 kpc, zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Przyznane stronie koszty stanowią wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w wysokości 360 zł - ustalone na podstawie § 14 ust. 3 pkt. 2 w zw. z § 2 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Mając na uwadze wynik sprawy, orzeczenie o nakazaniu pobrania od strony pozwanej opłaty od pozwu uzasadnia art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Sąd nie przychylił się do wniosku pozwanego o połączenie spraw ze względu na to, że każde z postanowień objętych poszczególnymi pozwami wymaga osobnej oceny. Dlatego z punktu widzenia ekonomii postępowania nie byłoby to korzystne. Na marginesie dodać należy, że takie połączenie nie miałyby znaczącego wpływu na koszty postępowania. Połączenie na podstawie art. 219 kpc kilku spraw do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia jest zabiegiem jedynie technicznym i nie prowadzi do powstania jednej nowej sprawy. Wobec powyższego koszty zastępstwa i opłaty od pozwów liczone byłyby dla każdej z połączonych spraw osobno.

SSO Anna Iwaszko